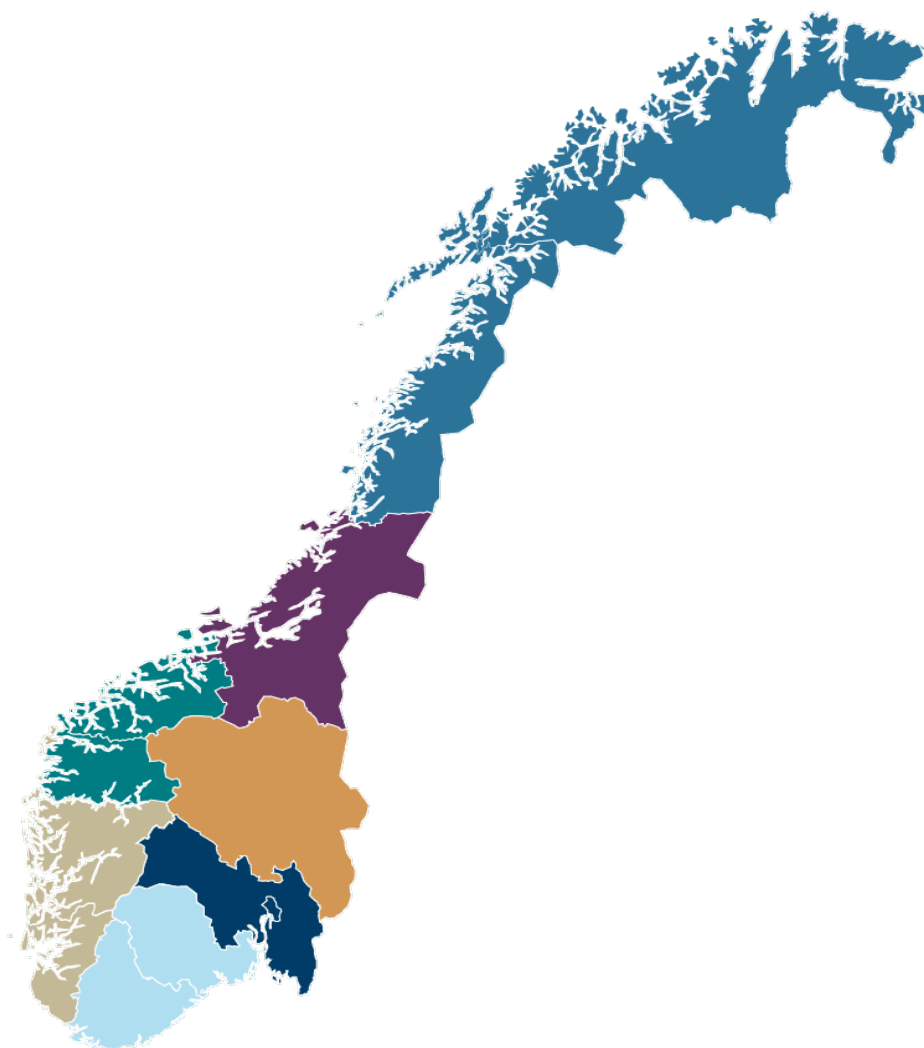

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 2 | 2020

INTERVJUER HOVEDSAKELIG GJENNOMFØRT I PERIODEN
27. APRIL - 15. MAI

NORGES BANK

Stor nedgang i aktiviteten

Koronautbruddet og tiltakene for å begrense smitte har ifølge bedriftene i Regionalt nettverk ført til at aktiviteten har falt kraftig denne våren. Oljeprisfallet har bidratt til å forsterke nedgangen. Bedriftene ser for seg om lag uendret aktivitetsnivå det neste halve året. De venter høyere etterspørsel fra husholdningene og offentlig sektor, men tror på den annen side at svakere etterspørsel fra eksportmarkedene og oljesektoren samt redusert bygging av boliger og næringsbygg vil dempe veksten

Virusetbruddet har også medført nedjusterte investeringsplaner, redusert kapasitetsutnyttning og lavere sysselsetting. Bedriftene planlegger å øke sysselsettingen utover sommeren. Anslaget for årslønnsveksten i år er nedjustert fra 3,2 prosent i februar til 1,8 prosent i mai.

Utbruddet av Covid-19 og smitteverntiltakene har ført til kraftig nedgang i aktiviteten fra midten av mars. Ifølge bedriftene har aktiviteten falt med en årlig rate på 5,3 prosent de siste tre månedene (se figur 1). Til sammenligning rapporterte de om en reduksjon på litt under 3 prosent under finanskrisen høsten 2008. Begrensninger i indeksen som benyttes i Regionalt nettverk, gjør at det faktiske fallet ikke fullt ut fanges opp i alle næringer. Det er derfor grunn til å tro at det reelle fallet i produksjonen er større enn 5,3 prosent. Aktiviteten har falt i alle næringer (se figur 2). Nedgangen er størst innen tjenesteyting mot husholdningene, men aktiviteten har også falt mye i tjenesteyting mot næringslivet, oljeleverandørnæringen og i varehandelen.

Bedriftene ser for seg om lag uendret aktivitetsnivå det neste halve året. Det er særlig de husholdningsrettede næringene som venter at aktiviteten vil ta seg opp det neste halve året, men det ventes også litt vekst innenfor tjenesteyting mot næringslivet. Bedriftene venter på den annen side svakere etterspørsel fra eksportmarkedene og oljenæringen fremover, i tillegg til fall i bygging av boliger og private næringsbygg.

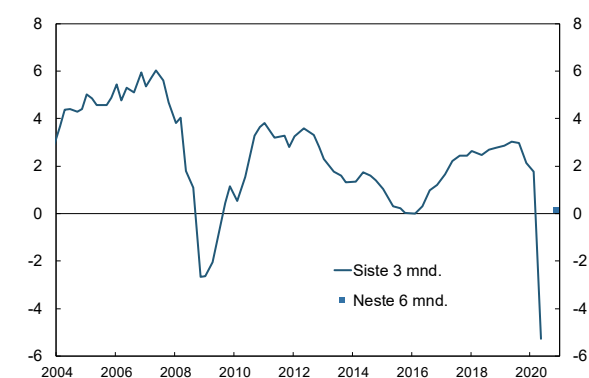
Indeks

I Regionalt nettverk benyttes en indeks for de fleste spørsmålene. For produksjonsveksten går indeksen fra -5 til +5, der -5 tilsvarer et fall på minst 10 prosent annualisert og +5 tilsvarer en vekst på minst 10 prosent annualisert. I denne runden er det langt flere bedrifter enn normalt som har fått indeks -5. Flertallet av disse har et fall i produksjonen som langt overstiger 10 prosent, og enkelte har knapt hatt omsetning de siste månedene. Vi benytter skjønn når vi tallfester veksten, og vi har tatt høyde for dette. I flere regioner er imidlertid det samlede fallet for enkelte næringer mye større enn 10 prosent. Det betyr at fallet har vært større enn det som kommer frem i Regionalt nettverk. Det er forskjell mellom næringene, og det er hovedsakelig fallet i husholdningsrettet tjenesteyting som undervurderes. På samme måte blir også veksten fremover undervurdert.

Bedriftene i nettverket melder også om kraftig fall i sysselsettingen siste tre måneder (se figur 3). Det er nedgang i alle de private næringene, men fallet har vært kraftigst i tjenesteyting, varehandel og hos oljeleverandørene. En stor andel av bedriftene har permittert deler av arbeidsstokken, og flere peker på at gunstige permitteringsbetingelser har gjort det lettere å permittere. En del av bedriftene har allerede tilbakekalt en del av de permitterte. I tillegg venter

Figur 1

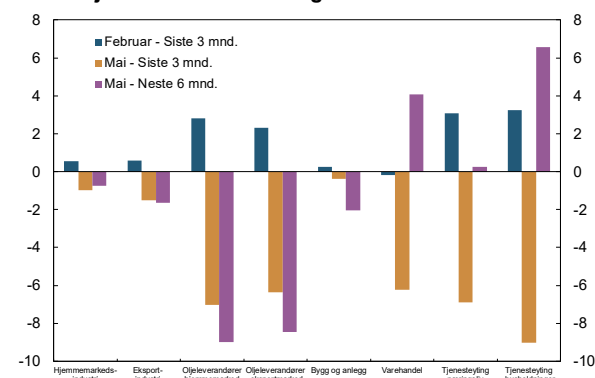
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 2

Produksjonsvekst. Alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

de at enda flere ansatte vil komme tilbake de neste tre månedene. Likevel er det en del bedrifter som planlegger redusert sysselsetting fremover. Nokså få bedrifter har sagt opp ansatte, og bare et fåtall planlegger oppsigelser den nærmeste tiden. I de hardest rammede bedriftene vil de vurdere situasjonen utover høsten, og flere venter på avklaringer rundt de videre permitteringsbetingelsene.

Siden 2016 har bedriftene planlagt økte investeringer, men i denne runden melder de at investeringene vil reduseres fremover (se figur 4). Det har ikke tidligere blitt planlagt så stort fall i investeringsnivået som nå, heller ikke under finanskrisen i 2008. Alle de private næringene venter fall i investeringene det neste året. Det største fallet ventes av tjenesteyterne, noe som må ses i sammenheng med den svake utviklingen innen reiseliv og tilstøtende næringer som utleie og utvikling av næringseiendom. Kommunene og sykehusene ser for seg økte investeringer fremover, men veksten er nedjustert fra forrige runde. For kommunene har smitteverntiltak ført til økte kostnader, mens utsatte operasjoner har ført til reduserte inntekter hos sykehusene. Flere kommuner og sykehus tror derfor de må kutte i investeringsbudsjettene. På den annen side har Kommunesektorens organisasjon (KS) bedt kommunene om oversikt over prosjekter som raskt kan gjennomføres, og en del tror at økte overføringer fra staten vil trekke opp investeringene fremover.

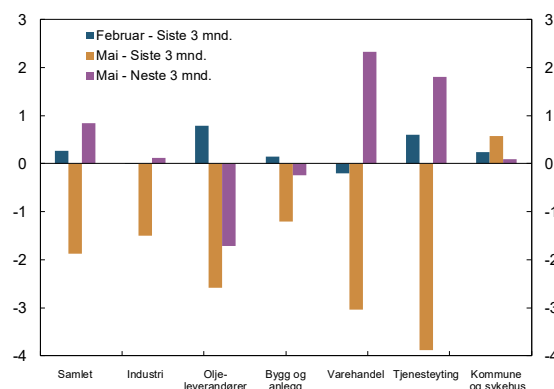
Redusert etterspørsel fra husholdningene

Veksten i varehandelen har vært svak det siste året, og varehandelsbedriftene rapporterte om svakt fallende salgsvolum gjennom høsten og vinteren (se figur 5). I denne runden har varehandelsbedriftene hatt en stor nedgang i omsetningsvolumet. Etterspørselen falt kraftig de to siste ukene av mars, men salget har tatt seg gradvis opp etter det. Bilforhandlerne og butikker på kjøpesentre har hatt den største nedgangen. På den annen side har omsetningen av dagligvarer og ting til hjemmet økt de siste tre månedene. Varehandelsbedriftene venter god omsetningsvekst de neste seks månedene, og de tror at kansellerte utenlandsferier vil føre til flere kunder i de norske butikkene.

Aktiviteten i husholdningsrettet tjenesteyting har økt ganske jevnt i årene etter 2014. Da smitteverntiltakene ble innført i midten av mars, førte det til at mange tjenesteytere som restauranter, kulturarenaer, frisører og treningssentre måtte stenge. Aktiviteten har derfor falt kraftig de siste tre månedene (se figur 6). Etter hvert som myndighetene åpner for at flere kan møtes, øker aktiviteten gradvis igjen. Reiserestriksjoner vil føre til økt etterspørsel fra de norske husholdningene, men vil samtidig føre til lite utenlandske turister. For en del bedrifter vil det ta tid før aktiviteten er tilbake til nivået fra før virusutbruddet. Forbudet mot arrangementer for flere enn 200 mennesker vil føre til bortfall av store arrangementer. Det vil også skape ringvirkninger som mindre reiseaktivitet og redusert aktivitet i området rundt de kansellerte arrangementene.

Figur 3

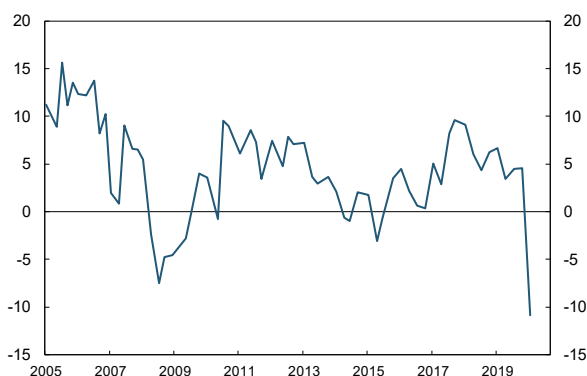
Sysselsettingsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste tre måneder. Sesongjustert. Prosent

Figur 4

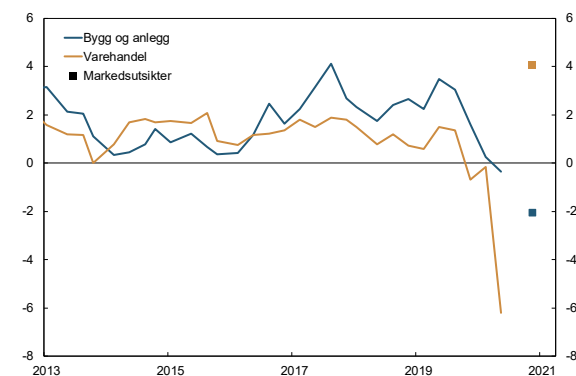
Investeringsvekst

Forventet vekst neste tolv måneder. Prosent

Figur 5

Produksjonsvekst varehandel og bygg og anlegg

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent.

Bredt fall også i de bedriftsrettede næringene

Næringsrettet tjenesteyting har stått for en stor del av veksten i årene etter konjunkturbunnen i 2016. Veksten avtok litt gjennom 2019 og inn i 2020, og etter innføringen av smitteverntiltakene i mars har aktiviteten falt mye (se figur 6). Fallet er aller størst for reiselivsbedriftene, men aktiviteten trekkes også ned av at store deler av næringslivet har innført sparetiltak. Det betyr redusert etterspørsel etter tjenester som markedsføring, rådgivning og bemanning. Mange av bedriftene hadde store ordreserver i forkant av pandemien, men har fått inn lite nye oppdrag etter utbruddet. En del bedrifter venter derfor større fall i aktiviteten fremover. På den annen side er det bedrifter, for eksempel innen reiseliv, bemanning og utleie av næringseiendom, som tror at den verste delen er tilbakelagt, og som nå venter økende aktivitet fremover. Tjenesteyterne venter at økt etterspørsel fra det offentlige vil dempe fallet, og de ser for seg at aktiviteten vil øke litt det neste halve året.

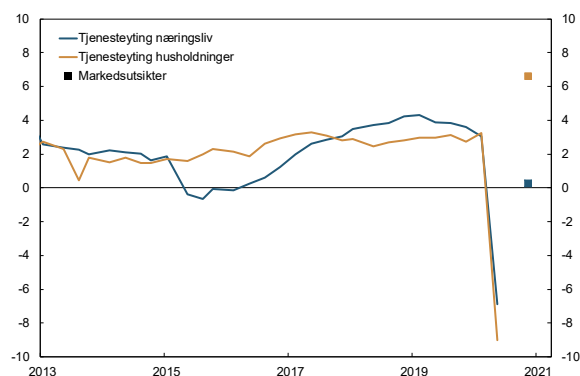
I bygg og anlegg avtok veksten gjennom fjoråret, men bedriftene ventet at veksten ville tilta litt igjen da vi snakket med dem i februar. Siden det har aktiviteten falt noe, men gode ordreserver hos mange av bedriftene har dempet fallet (se figur 5). Gjennom våren er det solgt få nye boliger, og det er liten investeringsvilje for private næringsbygg. Bedriftene venter at den svake ordreinngangen vil føre til fall i produksjonen det neste halvåret. Offentlige investeringer i bygg og infrastruktur vil bidra til å dempe fallet fremover.

Veksten i industrien har avtatt de siste to årene, og den siste tiden har produksjonen falt (se figur 7). Produksjonsfallet skyldes at smitteverntiltak ute og hjemme har ført til lavere etterspørsel etter norske industrivarer, i tillegg til problemer med å få tak i innsatsvarer og utenlandsk arbeidskraft. I næringsmiddelindustrien har omsetningen mot dagligvarehandelen økt, mens salget til storkjøkken som restauranter og kantiner nesten har forsvunnet. Gjenåpning av stadig flere spisesteder og hoteller vil føre til høyere vekst fremover. Etterspørselen etter byggevarer har holdt seg ganske godt oppe den siste tiden, men utsiktene fremover er svakere. I likhet med bygg- og anleggsbedriftene tror byggevarereprodusentene at fall i boligbygging og private næringsbygg vil føre til fall i produksjonen fremover.

Pandemien og smitteverntiltakene har ført til at mange av eksportmarkedene har stengt helt eller delvis ned, og etterspørselen etter for eksempel møbler, byggevarer og deler til fly og biler har falt kraftig. Etterspørselen etter fisk og fiskeprodukter har også falt. Det har ført til litt lavere salgsvolum, men det har slått mest ut i prisene. Bedriftene tror det vil ta tid før eksportmarkedene henter seg inn igjen, og venter at produksjonen vil falle mer det neste halvåret.

Figur 6

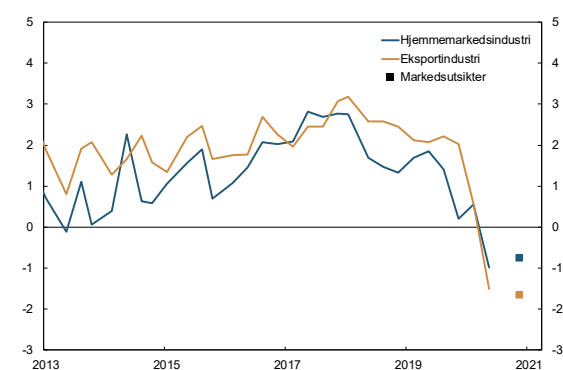
Produksjonsvekst tjenesteyting

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 7

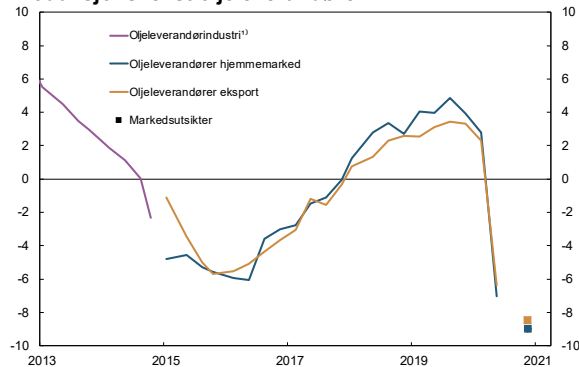
Produksjonsvekst industri

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 8

Produksjonsvekst oljeleverandører

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent. 1) Avsluttet serie

Flere store nybyggingsprosjekter har bidratt til god vekst hos oljeleverandørene de siste par årene, men aktiviteten i disse prosjektene vil avta fremover. Derfor ventet bedriftene i februar at veksten ville bli ganske svak utover i 2020. Fallet i oljeprisen og pandemien har hatt stor innvirkning på oljeleverandørene, og ført til kraftig fall i aktiviteten (se figur 8). På grunn av smitteverntiltakene har aktiviteten offshore og ved verftene falt markert, samtidig som fallet i oljeprisen har ledet til innsparinger i blant annet leting, vedlikehold og modifikasjon. Som følge av den lave oljeprisen og utsiktene til svak vekst i verdensøkonomien har flere planlagte prosjekter blitt utsatt eller kansellert. Oljeleverandørene venter derfor at aktiviteten vil falle enda mer det neste halvåret enn de siste tre månedene. Både veksten den siste perioden og utsiktene er vesentlig dårligere enn de var på det svakeste i forbindelse med oljenedturen i 2016.

Langsiktige virkninger av covid-19 på næringslivet

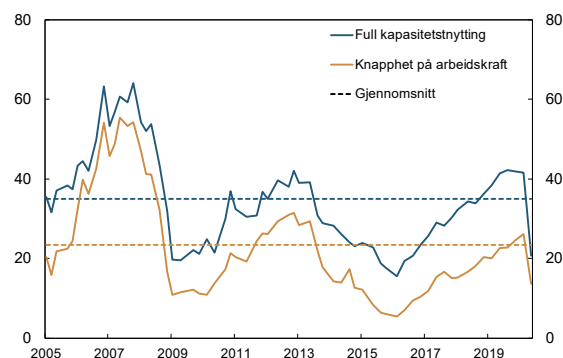
Bedriftene tror at covid-19-pandemien vil skape flere varige endringer. Det er utsikter til et stort antall konkurser verden over, noe som vil endre konkurransesituasjonen for en stor del av bedriftene. I tillegg ventes det økende grad av konsolideringer, slik at mange av markedene fremover vil bestå av færre og større aktører. Innføring av hjemmekontor og reiserestriksjoner har ført til at de fleste bedriftene har tatt i bruk flere digitale verktøy. De tror at nye måter å jobbe på vil lede til redusert reiseaktivitet også i fremtiden. En del av bedriftene ser for seg at globaliseringen vil avta, og at etterspørselen etter norskproduserte varer vil få et oppsving. Bedriftene venter også at veksten i netthandel og strømmetjenester vil fortsette på bekostning av fysiske butikker og opplevelser.

Fall i kapasitetutnytingen

Indikatoren for bedriftenes kapasitetutnyting viser andelen som svarer at de har full utnyttelse av ressurser som ansatte, tilgjengelige innsatsvarer og maskinpark. Indikatoren økte gradvis fra konjunkturbunnen i 2016 til våren i fjor, men endret seg deretter lite frem til februar i år (se figur 9). Siden februar har kapasitetutnytingen falt som følge av den kraftige nedgangen i aktiviteten, men indikatoren er fortsatt høyere enn den var under oljenedturen i 2016. I denne runden er det en del av bedriftene som har ulike logistikkproblemer, blant annet utfordringer med å få tak i innsatsvarer. I tillegg har karantenebestemmelsene ført til vanskeligheter med å få tak i utenlandsk arbeidskraft. En rekke bedrifter har hatt høyere sykefravær og har innført endrede skiftordninger, men kun et fåtall har oppgitt det som en kapasitetsbegrensning. I tjenesteyting og varehandel er det få bedrifter med kapasitetsproblemer, mens en høyere andel av bygg og anlegg, industri og oljeleverandører har utfordringene nevnt ovenfor (se figur 10).

Figur 9

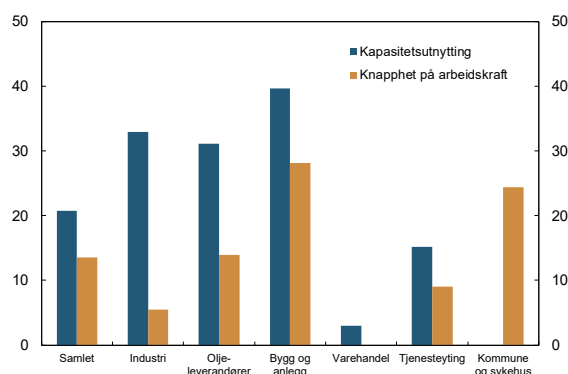
Kapasitetutnyting¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetutnyting, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetutnyting, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

Figur 10

Kapasitetutnyting¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾. Alle næringer

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetutnyting, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetutnyting, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

I alle næringer er det færre enn i februar som oppgir at rekrutteringsproblemer er en flaskehals. Denne indikatoren har falt mest hos oljeleverandørene. I bygg- og anleggsnæringen er det også langt færre enn i forrige runde som har rekrutteringsproblemer, men fortsatt oppgir nær en tredjedel at de ikke får tak i kvalifisert arbeidskraft. Bygg og anleggsbedriftene har, som tidligere, problemer med å få tak i prosjektledere. I tillegg har karantenebestemmelsene ført til vanskeligere tilgang på utenlandsk arbeidskraft. Blant kommunene og sykehusene har andelen falt litt fra februar. Om lag en fjerdedel har nå rekrutteringsproblemer, og det er særlig knapphet på pedagoger og sykepleiere. Enkelte kommuner har hatt problemer med å få tak i nok kvalifisert arbeidskraft til å løse ekstraoppgaver knyttet til smittevern.

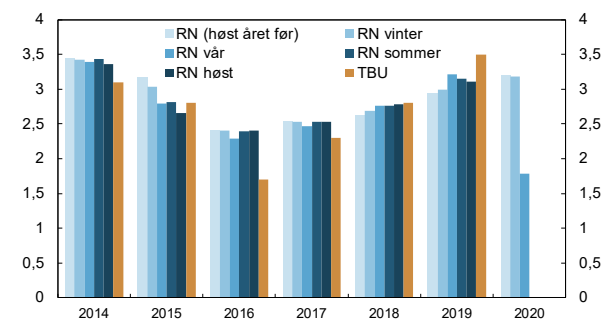
Lave lønnsforventninger og høy prisvekst

Strammere arbeidsmarked har bidratt til høyere lønnsvekst hos kontaktene de siste årene. I februar ventet de at lønnsveksten i år ville bli 3,2 prosent. På grunn av den svake veksten i kjølvannet av pandemien, har de nå nedjustert anslaget til 1,8 prosent (se figur 11). Kommune- og sykehussektoren har det klart høyeste anslaget på 2,5 prosent, mens oljeleverandørnæringen har det laveste anslaget på 1,2 prosent (se figur 12). En stor andel av bedriftene ser for seg nulloppgjør i år, der lønnsveksten kun vil bestå av overhenget fra i fjor. En del av bedriftene har dessuten bonusordninger som fører til negativ lønnsvekst i år.

Prisveksten i varehandelen har tiltatt de siste månedene. Den økte prisveksten blir hovedsakelig forklart med kronesvekkelsen. En stor andel av bedriftene venter at kronesvekkelsen vil trekke opp prisene enda mer, og en overvekt planlegger høyere prisvekst fremover. Innen husholdningsrettet tjenesteyting har prisveksten avtatt den siste perioden. Samtidig er det en vesentlig andel av de husholdningsrettede tjenesteyterne som knapt har hatt omsetning siden mars, og prisene den siste tiden blir derfor vanskelig å sammenligne mot tidligere perioder.

Figur 11

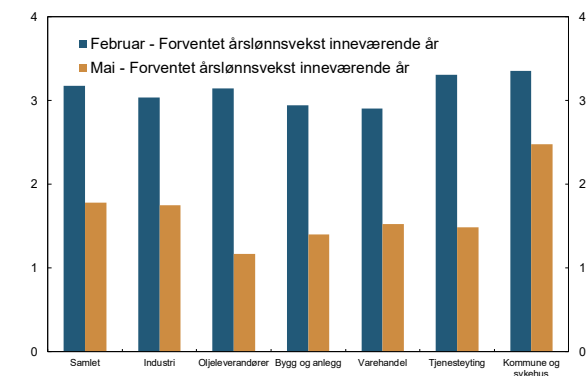
Forventet årslønnsvekst

Teknisk beregningsutvalg (TBU) og Regionalt nettverk (RN). Prosent

Figur 12

Forventet årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst. Prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	-5,3	1,8
Hjemmemarkedsindustri	-1,0	0,6
Eksportindustri	-1,5	0,6
Oljeverandører hjemmemarked	-7,0	2,8
Oljeverandører eksportmarked	-6,4	2,3
Bygg og anlegg	-0,4	0,2
Varehandel	-6,2	-0,2
Tjenesteyting næringsliv	-6,9	3,1
Tjenesteyting husholdning	-9,0	3,3
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	0,2	1,7
Hjemmemarkedsindustri	-0,7	1,1
Eksportindustri	-1,6	1,3
Oljeverandører hjemmemarked	-9,0	0,7
Oljeverandører eksportmarked	-8,4	1,6
Bygg og anlegg	-2,1	0,7
Varehandel	4,1	0,1
Tjenesteyting næringsliv	0,3	2,7
Tjenesteyting husholdning	6,6	3,2
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	-1,9	0,3
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	0,8	0,3
Knapphet på arbeidskraft	13,5	26,1
Full kapasitetsutnyttelse	20,7	41,5
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst inneværende år	1,8	3,2